

היו מריבות וערעורים, מלבד הבאר השישית שקרא שמה רחובות כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ, משום שבאר זו הרי היא כנגד המדה השישית מדת יסוד, וזהו שנאמר בה הלשון ויעתק משם שלא נאמר כן בבאר אחרת, דהיינו שנעתק והתנער מכל עניני עוה"ז, כמאמר מרן הס"ק מלכוכיץ זי"ע, יסוד סיומא דגופא, לתקן מדת יסוד צריך לעשות סוף לגוף, להתנער מכל עניני הגוף. ולכן לא רבו עליה, כי ע"י תיקון מדה זו כבר לא היה לכחות הסט"א שום שלטון על הבאר, ואח"כ מגיעים לגילוי של הבאר השביעית אור הש"ק.

ועוד מרומז במה שרק אצל יצחק נאמר עד היום הזה ולא אצל אברהם, וכן מה שמצינו שאת הבארות של אברהם סתמום פלשתים ולא של יצחק, כי מדתו של יצחק היא מדת היראה ששורשה היא מדת הגבורה, וכתיב יראת ה' טהורה עומדת לעד, כח היראה מה שיהודי מתייגע הר"ז עומד לעד, וזה מרומז באומרו עד היום הזה, שכח היראה של יצחק הוא עומד לעד.

עד היום הזה, אבל אצל יצחק נקרא כן ע"ש הבאר השביעית היא הש"ק שהיא עיקר מקור היניקה לכל ששת הבארות, ששת ימי המעשה, וכח זה קיים לעד עד היום הזה. וע"פ האמור י"ל גם הלשון שנאמר כאן ויבאו עבדי יצחק ויגידו לו על אודות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים, שבאף אחד מן הבארות לא נאמר שבאו לבשר לו את הבשורה הטובה מצאנו מים, ומה מחדש לנו הפסוק בזה, אכן ע"פ האמור שהבאר השביעית היא כנגד ש"ק שהיא מקור הברכה לכל הברכות, הרי זו היתה השמחה הגדולה שבאו לומר מצאנו מים, שנפתח הבאר של ש"ק דביה תליין כל ברכאן דלעילא ודתתא. וזהו שהאריכה התוה"ק בענין הבארות, שהם היסוד שהניחו האבות הק' עד היום הזה, בארות היניקה והברכה שהמשיכו שמהם יינקו ישראל קדושה עד סוף כל הדורות. וע"כ לחמו ע"ז כל הזמן כחות הסט"א, כי ידעו שאלו הם מקורות היניקה של כלל ישראל.

ועפה"ד יש לבאר עוד מדוע על כל הבארות

עשק שמנה ורחובות

ע"י ג' המדות שלהם העניקו עי"ז זכות קיום לעולם. ועד"ז יש לבאר ענין ג' הבארות שרק אחרי השלישית היתה הרווחה. דהנה הבאר הראשון היא כנגד מדת החסד, מדתו של אברהם, דהיינו מדת האהבה. וזהו אומרו וימצאו שם מים, שמים הוא מדת אהבה. ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים, שכחות הסט"א טוענים לנו המים, וחפצים לשבות בשבי את מדת האהבה ולהפילה באהבות נפולות. ומרומז בזה שאם יהודי עוסק בעבודת ה' רק במדת אהבה, עלול ליפול ח"ו באהבות נפולות שהם עניני תאוות ואהבות אסורות. ואח"כ ויחפרו באר אחרת, היא מדת היראה אשר ראשית חכמה יראת ה', מדתו של יצחק, שבכח מדת היראה ניצול מאהבות רעות. כמאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע עה"פ אשה יראת

ויחפרו עבדי יצחק בנחל וימצאו שם באר מים חיים, ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו, ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה, ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחובות ויאמר כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ. בי' הענין ע"ד העבודה י"ל דבשלשת הבארות מרומז על ג' המדות של האבות אברהם יצחק ויעקב שהם עמודי העולם, וכדאי' בווה"ק (עי' זוח"ג קיז). דמתחלה היה העולם מתרופף, עד שבא אברהם ותמכו בימינו, ובא יצחק ותמכו בשמאלו, ובא יעקב ותמכו באמצע, והיה העולם מתקיים. ומשמעות העולם מתרופף היינו שלא היה לו זכות קיום, ורק כשבאו ג' האבות ותמכוהו בימינו ובשמאלו ובאמצע

מכל עניני עוה"ז וממית עצמו על התורה. ולהלן כתיב והאבן גדולה על פי הבאר, שגם בבאר של התורה שכבר לא רבו עליה יש בזה התגברות היצה"ר ואבן גדולה המכסה את פיה, וכמשאחז"ל (סוכה נב). שאבן הוא אחד משבעה השמות שנקרא היצה"ר. יצה"ר מתגבר על יהודי שלא יעסוק בתורה כראוי או שיהיה לימודו שלא לשמה. והעצה לזה, ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר, בכח יעקב שהוא אהבה ויראה כאחד יוכל להתגבר על היצה"ר הסותם את פי באר התורה.

וענין העולם מתרופף קאי גם על עולמו של אדם פרטי שהוא עולם קטן, שאף כאשר יהודי עוסק בתורה ועבודה מ"מ יש שעולמו מתרופף ואינו יכול להתקיים, והוא בבחי' יעלו שמים ירדו תהומות, בלא יציבות. ועצתו היא בשלימות ג' העמודים, ע"י שבא אברהם מדת החסד והאהבה ותמכו בימינו, ובא יצחק מדת היראה ותמכו בשמאלו, ובא יעקב מדת התורה ותמכו באמצע, אז כבר אין עולמו מתרופף ויש לו קיום ויציבות.

ובעוד אופן י"ל ענין הבארות, שהם נגד ג' תקופות בחיי האדם. הבאר הראשון הוא כנגד הראשונה, תקופת ימי הנערות, וימצאו שם מים, שמים מורה על אהבה, ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים, שכאשר מדה זו נופלת נהיה מזה אהבות נפולות ועניני תאוות, שזהו המיוחד בתקופה הראשונה בעת שיש באדם רתיחת הדם לתאוות. ואח"כ ויחפרו באר אחרת, כנגד התקופה השניה בחיי האדם, שהיא תקופה יותר קשה מהראשונה שאז היצה"ר מתקיף את האדם בב' חזיתות, הן בחזית התאוות והן בחזית הטרדות כמו פרנסה וצער גדול בנים וכל שאר עניני טרדות, וע"כ נקרא שטנה, שבתקופה זו עומד לו השטן בדרכו ואינו מניח לו להתקדם. ואם זוכה להתגבר גם בתקופה הזאת על תאוותיו וטרדותיו, אזי הוא מגיע בעת זקנה לתקופה השלישית, וכמ"ד ויעתק משם, שמתנער מכל עניני תאוות ומכל עניני טרדות, וזוכה להגיע לדרגה עילאית יותר בעבודת ה' בחי' כי עתה הרחיב לנו ה' ופרינו בארץ. וע"ז

ה', שלתאות אלו העצה רק יראת ה', וכמאחז"ל (נדה ט). חרדה מסלקת הדמים, שיראת ה' מטהרת רתיחת דמו של יהודי, ובכחה יכול לנצח היצה"ר בעניני תאות אלו. אכן גם בזה עוד נאמר ויריבו גם עליה, כי במדת היראה לבדה רבה הסכנה, כי כמאמר צדיקים הרי נשמת ישראל היא מעולם התענוג, ולכך תמיד האדם מחפש תענוגים, וכאשר אינו מוצא תענוגו בעבודת ה' נופל בתענוגים שפלים. ולכך העובד במדת היראה לבדה ואין לו תענוג בעבודת ה', עלול לבקש תענוגים אסורים. וזהו אומר ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה, שיש בזה משמעות גרועה יותר מבעשק והוא בטוי חזק יותר של מניעה, שנעמד לנגדו לשטן ואינו מניח לו להתקדם בדרכו. עד אשר ויעתק משם ויחפר באר אחרת, שהוא כנגד יעקב מדת תפארת הכוללת אהבה ויראה, שהוא ענין עבודת ה' באהבה ויראה כאחד. ולא רבו עליה, ויקרא שמה רחובות כי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ, שע"י עבודת ה' במדת תפארת הכוללת אהבה ויראה מגיע יהודי לכי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ, כי זו הדרך בעבודת ה' לעבוד להשי"ת באהבה ויראה כאחד, וכמאחז"ל (מכילתא יתרו) אנכי ולא יהיה לך בדבור אחד נאמר שהיא ענין אהבה ויראה.

וי"ל עוד ענין הבאר השלישית שכנגד יעקב שעליה לא רבו, שמרומז בזה על התורה הק', שהיא מדתו של יעקב כמ"ד תתן אמת ליעקב. שע"י כח התורה כבר לא רבו עליה, שכח התורה מגני ומצלי על יהודי שיוכל להחזיק מעמד כנגד כל התגברות היצה"ר, ועי"ז מגיע לכי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ. וכמאמר תלמידי הבעש"ט זי"ע על מד"א בחז"ל (תענית ה'): יעקב אבינו לא מת, שקאי על התורה שהיא מדת יעקב, שבכל המדות יש בחי' מיתה בעת שהאדם נופל ממדרגותיו במדה ההיא, אבל במדת התורה אין בחי' מיתה ונפילה. וע"י שמשיג קנין התורה בכח זה יכול לעבור את כל המצבים. וזה מד"כ בבאר השלישית ויעתק משם, דהנה אחז"ל (ברכות סג): אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שאין דרך להשיג קנין התורה כי אם ע"י ויעתק, שמתנער לגמרי

נאמר ואברהם זקן בא בימים, שעבר כראוי את כל תקופות חייו, ותמיד הוא בא בימים, שאם בכל תקופה ובכל יום משתנים סוגי היצה"ר, ובכל זמן יש היצה"ר המיוחד לאותה תקופה, הריהו בא בימים ותמיד מתמודד כנגד אותו היצה"ר העומד לו בדרכו, אז זוכה בסוף ימיו להגיע לכי עתה הרחיב ה' לנו.

וכמאמר מרן אדמו"ר בב"א זי"ע ה' איש מלחמה, שהקב"ה נמצא עם יהודי העומד בקשרי מלחמה, שע"י שעומד במלחמה מנעוריו ומתייגע כל ימיו, מסייעו השי"ת להגיע לכי עתה הרחיב ה' לנו ופרינו בארץ, שמשג השלמות בעבודת ה' תכליתו ויעודו בעולמו.

ענין הברכות

א.

והענין דהנה בי' לעיל הטעם מדוע ויאהב יצחק את עשו, מפני שסבר דיעקב ועשו הולכים בב' דרכים בעבודת ה', יעקב הוא קדש קדשים פרוש לגמרי מכל שייכות לעוה"ז, כמו שאחז"ל על ר' שמעון בר יוחאי הרבה עשו כרשב"י ולא עלתה בידם, ואילו עשו עובד את ה' בכל עניני עוה"ז, שהוא איש יודע ציד איש שדה ואת כל אלו הענינים הוא מעלה לעבודת השי"ת, ועל ידם יבוא תיקון העולם שרצון העליון בבריאת העולם היה כמאחז"ל נתאוה הקב"ה שיהיה לו דירה בתחתונים, שאת כל עניני עוה"ז ירימו ויקדשו להשי"ת, ונמצא שעבודת ה' בכל עניני העולם הוא תכלית רצון הבורא בבריאת העולם. ולכן סבר יצחק כי עשו הוא העוסק בתיקון העולם, שהוא איש שדה שמעלה את כל עניני עוה"ז לתכליתם להביא על ידם את תיקון העולם להיות להשי"ת דירה בתחתונים. וכמאמר הרה"ק המגיד ממזריץ זי"ע מלאה הארץ קניניך, העולם מלא בדברים שאפשר לקנותך ית' על ידם, שכאשר יהודי אוכל ושותה או עוסק במסחר או בשאר עניני העולם, בכל יכול לקנות כביכול להשי"ת ולהביא לתכלית תיקון העולם שיתקיים רצונו ית' בבריאת העולם. וזאת דוקא מתוך מלאה הארץ קניניך, מתוך כל הענינים הארציים שלכאורה אינם אלא תאות פחותות, ובאמת אפשר לקנותו ית' בהם, ולפיכך סבר יצחק כי עולם התיקון יהיה ע"י עשו ולא ע"י יעקב, דיעקב מהעליונים הוא שצורתו חקוקה בכסא הכבוד והוא כמלאך וכשרף, ואילו הקב"ה נתאוה לדירה בתחתונים ואין תיקון העולם יכול להתבצע

ויהי כי זקן יצחק ותכהין עיניו מראות ויקרא את עשו בנו הגדול ויאמר אליו בני ויאמר אליו הנני ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי ועתה שא נא כליך תליך וקשתך וצא השדה וצודה לי ציד ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואכלה בעבור תברכך נפשי. צ"ב כל ענין הברכות שלא מצינו דוגמתו אצל שאר האבות והרועים הק' שברכו את בניהם לפני מותם בענינים גשמיים. כן צ"ב הלשון שאמר לו יצחק שא נא כליך תליך וקשתך, שהיה צ"ל קח נא, וכן מה שהאריך לומר לו שא נא כליך תליך וקשתך וכן אומרו וצא השדה, וכי עשו לא ידע בעצמו איך לצוד ציד ולהיכן צריך ללכת. ובעצם הדבר צ"ב לשם מה בכלל היו צריכים דוקא ציד, מדוע א"א היה שיביא לו מן המוכן. ובלשון הברכות צ"ב מה שאמר ויתן לך הא' מטל השמים ומשמני הארץ שפירש"י: ויתן, יתן ויחזור ויתן, שצ"ב מה המשמעות בזה, הרי הקב"ה יכול להעניק בפעם אחת מידו הרחבה והמלאה שיהיה די בזה לכל החיים ומה ענין יתן ויחזור ויתן. וכן צ"ב מה שברכו הוה גביר לאחיך וישתחוו לך בני אמך, מדוע כלל בברכה את שלטונו על יעקב, ואם חפץ לברכו שיברכהו שהוא עצמו יחיה בטוב ומדוע השליטו על אחיו, שבודאי ידע יצחק מה ערכו של יעקב, שהוא איש תם יושב אהלים ועוסק תמיד בתורה ובעבודה.